

Vlaams
Parlement

ingediend op **1357** (2017-2018) – Nr. 18
17 april 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag
uitgebracht door Bert Moyaers

over grensoverschrijdend gedrag
in de sector Onderwijs

Samenstelling van de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag:

Voorzitter: Katrien Schryvers.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Marius Meremans, Elke Sleurs, Miranda Van Eetvelde, Peter Wouters, Herman Wynants;

Joris Poschet, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Katia Segers;

Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Danielle Godderis-T'Jonck, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout, Tine van der Vloet, Paul Van Miert;

Karin Brouwers, Sonja Claes, Cindy Franssen, Vera Jans;

Ann Brusseel, Willem-Frederik Schiltz;

Renaat Landuyt, Freya Van den Bossche;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

Documenten in het dossier:

- 1357** (2017-2018) – Nr. 1 t.e.m. 4: Verslagen van de hoorzitting
- Nr. 5 t.e.m. 7: Verslagen van de gedachtewisseling
 - Nr. 8: Verslag van de hoorzitting
 - Nr. 9: Verslag van de gedachtewisseling
 - Nr. 10 t.e.m. 17: Verslagen van de hoorzitting

INHOUD

I.	Toelichting door de genodigden	4
1.	An Victoir, Preventieve Gezondheidszorg VCLB, namens de CLB-internettensamenwerkingscel	4
2.	Serhat Yildirim, Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS)	5
3.	Robrecht De Baere, Vlaamse Scholierenkoepel (VSK)	6
4.	Conny Devolder, Marlies Van Guyse, Omer Van den Bergh en Godelieve Laureys, over het charter Grensoverschrijdend Gedrag van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR)	7
4.1.	Preventie van grensoverschrijdend gedrag en bespreekbaar maken van het thema.....	8
4.2.	Streven naar vergelijkbare behandeling van alle groepen betrokken bij grensoverschrijdend gedrag	8
4.3.	Duidelijke communicatie, laagdrempelig meldpunt	9
4.4.	Neutraal meldpunt	9
4.5.	Begeleiding naar externe kanalen	9
4.6.	Infrastructuur van de interne hulp en begeleiding	9
4.7.	Coördinatie van het hulpverleningstraject op het niveau van de individuele klacht	10
4.8.	Remediëren, oplossingsgericht en zo mogelijk herstelbevorderend	10
4.9.	Communicatie met de pers	10
4.10.	Monitoring op organisatieniveau	10
II.	Vragen van de commissieleden.....	11
1.	Ann Brusseel	11
2.	Lionel Bajart.....	11
3.	Imade Annouri.....	11
4.	Tine Soens	12
5.	Bert Moyaers	13
6.	Koen Daniëls	13
7.	Miranda Van Eetvelde	13
8.	Peter Wouters	14
9.	Katrien Schryvers	14
III.	Antwoorden van de sprekers	14
1.	An Victoir	14
2.	Serhat Yildirim.....	16
3.	Robrecht De Baere	16
4.	Marlies Van Guyse.....	17
5.	Omer Van den Bergh	18
6.	Godelieve Laureys.....	19
7.	Conny Devolder	20
	Gebruikte afkortingen	21

Op 23 maart 2018 organiseerde de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag een hoorzitting over grensoverschrijdend gedrag in de sector Onderwijs. Hierbij werden volgende sprekers uitgenodigd:

- An Victoir, Preventieve Gezondheidszorg VCLB, namens de CLB-internettensamenwerkingscel;
- Conny Devolder, voorzitter, en Marlies Van Guyse, Omer Van den Bergh en Godelieve Laureys, afgevaardigden, VLIR-VLHORA werkgroep grensoverschrijdend gedrag, namens de VLUHR;
- Serhat Yildirim, bestuurder Sociale Zaken en Diversiteit, Vlaamse Vereniging van Studenten;
- Tim Van den Bergh en Robrecht De Baere, Vlaamse Scholierenkoepel.

I. Toelichting door de genodigden

1. An Victoir, Preventieve Gezondheidszorg VCLB, namens de CLB-internettensamenwerkingscel

An Victoir geeft toelichting bij de CLB-aanpak voor grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van leerlingen, ouders en scholen. Dat omvat vraaggestuurd werken, maar ook signalen zien en daarop inspelen, wat past in de engagementsverklaring voor de bescherming van de seksuele integriteit van leerlingen. Het CLB krijgt dagelijks vragen over seksueel grensoverschrijdend gedrag, van een kleuterjuf die zich zorgen maakt over gedrag van een kleuter, tot een schooldirecteur die vindt dat zijn leerlingen uit het buso lichamelijk wel klaar zijn voor seksuele handelingen, maar het toch moeilijk hebben om grenzen te bepalen. Vragen beantwoorden is de kern van het CLB-werk. Professionals in gedragswetenschappen, medische wetenschappen enzovoort, staan klaar om kinderen, ouders en scholen te helpen. Indien nodig doorlopen ze met hen een traject of begeleiden ze naar externe hulpverlening. Naargelang de situatie, zijn er routes naar die hulpverlening uitgetekend, bijvoorbeeld bij verontrustende opvoedingssituaties.

Als het CLB een melding krijgt, gaat het eerst met de betrokkenen praten, zowel slachtoffer als dader. Daarbij wordt bekeken of er sprake is van grensoverschrijdend gedrag, waarbij factoren als toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid gewogen worden, alsook of het gedrag past bij de ontwikkeling en de context, en of alle betrokkenen hun zelfrespect behielden. Na dat gesprek weten CLB-medewerkers hoe te reageren. Heel vaak kunnen ze de situatie uit de probleemsfeer halen. Seksueel getint gedrag kan gezond zijn en bij de ontwikkeling van een kind horen. Gepast seksueel gedrag leren stellen, is moeilijk. Dat vergt experimenteer- en leerruimte en wie leert, maakt fouten. Een leerling kan zichzelf corrigeren als hem gezegd wordt hoe het wel moet. Als hij over een grens ging, volstaat het doorgaans te zeggen hoe het anders kan. Bij gedrag dat erg over de grens gaat, wordt afgesproken hoe het voortaan anders moet, wie daarbij kan helpen en wat de consequenties zijn als het nog eens gebeurt. Als iemand heel erg over de grens gegaan is, wordt er een begeleidingstraject gestart. Straf en melding bij parket zijn mogelijk.

Leerlingen stellen vaak seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het komt regelmatig voor in alle scholen, maar harde cijfers zijn er niet. CLB's houden een dossier bij van elke vraag, maar de nomenclatuur bevat geen apart hoofdstuk voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het valt onder normoverschrijdend gedrag, waar bijvoorbeeld ook pesten onder valt. Negentig procent van de leerlingen die een rode vlag krijgen, dus grensoverschrijdend gedrag gesteld hebben, maakt daarna die fout niet meer. Het is maar de vraag wat er dan geteld moet worden: alle meldingen, grensoverschrijdingen die gemakkelijk te

corrigeren zijn, of alleen de zware grensoverschrijdingen. Ook de school moet die afweging maken, wat eenvormigheid bemoeilijkt.

Naast deze vraaggestuurde werking, tracht een CLB ook signalen te detecteren. Zo is uiterste waakzaamheid geboden als er verschillende leerlingen uit dezelfde school iets melden of als er telkens dezelfde problemen opduiken. Dan zal het CLB in contact treden met die school, als vorm van preventie. Als de school er iets wil aan doen, zal ze daarvoor in eerste instantie de pedagogische begeleidingsdienst om hulp vragen, maar ook het CLB is bereid de school te helpen bij het opstellen van een beleid dat de leerlingen beschermt, maar hun toch nog toelaat te leren en te experimenteren.

CLB-medewerkers worden opgeleid met het vlaggensysteem van Sensoa. Ook in nascholingen, bijvoorbeeld over problematische en verontrustende opvoedingsituaties, of over begeleiding van transgenderleerlingen, komt de aanpak van grensoverschrijdend gedrag en de bescherming van de integriteit aan bod. Elk net heeft een aanspreekpersoon waarbij elke CLB-medewerker terecht kan voor vragen over grensoverschrijdend gedrag.

Uit de welzijnsenquête bij CLB-medewerkers blijkt dat 1 procent van de werknemers geregeld wordt geconfronteerd met grapjes, opmerkingen met een seksuele ondertoon, aanrakingen die ze als ongewenst beschouwen. Dat is vergelijkbaar met wat in bedrijven wordt vastgesteld. Bij CLB's heerst een nultolerantiebeleid, er zijn vertrouwenspersonen die opgeleid zijn om slachtoffers bij te staan, het beleid wordt gemonitord en er is afstemming met de arbeidsgezondheidsdienst.

2. Serhat Yildirim, Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS)

Serhat Yildirim legt uit dat VVS zestien van de eenentwintig hogeronderwijsinstellingen vertegenwoordigt, goed voor twee derde van de Vlaamse studenten. De vereniging sensibiliseert, adviseert en staat de lokale studentenraden zo nodig bij. De VVS vertolkt de stem van de student in raden en commissies. Voor de vereniging is het belangrijk dat studenten maar ook docenten zich goed voelen op de werkvloer. Dat is de verantwoordelijkheid van beide kanten. Zodra er bepaalde machtsverhoudingen zijn, bestaat de kans op grensoverschrijdend gedrag. Een andere risicofactor is afhankelijkheid. Een onderzoek van Kathleen Vleugels van KU Leuven toont aan dat vooral studenten van het eerste bachelorjaar kwetsbaar zijn. Ze komen in een nieuwe wereld terecht, voelen zich onzeker en ontdekken zichzelf. Er werd al veel onderzoek verricht, maar concrete cijfers over grensoverschrijdend gedrag ontbreken. De VVS vraagt dan ook om meer data te verzamelen, dan de algemene gegevens dat 1 procent van de mannen en 6 procent van de vrouwen voor hun achttiende geconfronteerd wordt met grensoverschrijdend gedrag.

Als die data er zijn, dienen er concrete beleidsmaatregelen te komen. De tienstappenplannen van de Vlor en de VLIR stemmen de VVS tevreden. Cruciaal is alvast dat studenten vooraf betrokken worden bij het beleid. Dat creëert een positieve sfeer die een goede samenwerking bevordert. Elke instelling mag zijn eigen beleid voeren, maar toch vraagt de VVS om een zekere eenheid te behouden en daarbij een draaiboek te volgen. Om die reden is de engagementsverklaring belangrijk. Elke melding moet worden onderzocht, en duurzame sensibilisering is zeer belangrijk. Heel wat hogeronderwijsinstellingen hebben een meldpunt, maar studenten weten doorgaans niet hoe het werkt en wat het doet, waardoor het vertrouwen erin minimaal is. Dat geldt trouwens ook voor docenten. Meer Vlaamse campagnes, waarin wordt uitgelegd hoe de meldpunten werken, zou positief zijn. Zichtbaarheid, bekendheid, nabijheid, kennis van de procedures, maar ook een warme en belangstellende ontvangst kunnen de

drempel om te melden verlagen. Na enige discussie zijn de VLIR en de instellingen het erover eens geraakt dat de aanpak voor studenten en docenten dezelfde moet zijn. De VVS vindt dat een goede zaak daar ze gelijke behandeling van alle doelgroepen voorstaat. De komende weken zou federaal staatssecretaris Zuhail Demir normaal gezien een campagne tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag moeten lanceren, waaraan ook studenten hebben meegewerkt. De studentenverenigingen zijn dus mede verantwoordelijk en het is goed dat zij zich aan richtlijnen houden, zoals bijvoorbeeld het doopcharter. De VVS is voor een centraal beleid, maar met betrokkenheid van de doelgroep zelf.

3. Robrecht De Baere, Vlaamse Scholierenkoepel (VSK)

Robrecht De Baere licht het project De Confixers van de Vlaamse Scholierenkoepel toe. Minister Hilde Crevits toonde zich hierover al bijzonder trots. De scholierenkoepel wil scholieren en scholen inspireren, motiveren en ondersteunen tot een peersupportproject. Dat gebeurt via inspiratiewerkshops, trajectbegeleidingen met trainingen en lezingen, en trainingen voor trainers. Het doel is in te werken op het schoolklimaat zodat polarisatie en grensoverschrijdend gedrag vermeden worden. Partners zijn onder meer Schoolmakers, Peermediation Vlaanderen, Howest, Netwerk Kies Kleur tegen Pesten. Op de website en de Facebookpagina van VSK staat heel wat materiaal. VSK-medewerkers worden permanent gevormd in bijscholing.

Jongeren wenden zich eerder tot iemand van dezelfde leeftijd met gelijkaardige levenssituatie en problemen, dan tot een leerkracht of CLB-medewerker. De peersupport verlaagt de drempel. Het project zet daarnaast sterk in op leerlingenparticipatie. De Confixers helpen niet alleen andere leerlingen. Ze verbeteren zichzelf ook door eigenaar te zijn van het project, zelf ideeën te ontwikkelen over de aanpak, zelf de verbetering van het schoolklimaat die daaruit volgt op te merken, en ook te zien hoe medeleerlingen erop vooruitgaan. Dat soort verbondenheid en vertrouwen in zichzelf, in elkaar en in de Confixers, zorgt ervoor dat leerlingen zich meer engageren in het schoolgebeuren, wat essentieel is voor hun zelfontplooiing. Leerlingen weten beter dan wie dan ook wat er leeft onder de leerlingen. Die constante vinger aan de pols heeft een positieve invloed op het schoolklimaat. Leerlingen kennen elkaar daardoor beter. Als ze meer voor elkaar durven op te komen en daarvoor gewaardeerd worden, zal ook het pesten dalen.

Omdat het project gedragen wordt door leerlingen, start VSK altijd bij hen, wat niet betekent dat de school er niet bij betrokken wordt. Het is belangrijk dat leerkrachten zich engageren om de leerlingen te begeleiden, maar ook dat de directie en het schoolbestuur er helemaal achter staan. Het Confixersproject kan onmogelijk werken als de school niet gelooft in de leerlingen of zoveel mogelijk verantwoordelijkheid bij het bestuur wil leggen. Participatie van iedereen, wederzijds respect en vertrouwen zijn noodzakelijke voorwaarden.

Het project kwam er op vraag van minister Hilde Crevits die pesten wou verminderen en leerlingen aanzetten om een eigen systeem van conflictbehandeling op te zetten en uit te dragen. Het Confixerssysteem kent meerdere versies. Een eerste is het peter-en-meterproject. Daarbij zorgt een doorgaans oudere leerling voor één of meerdere leerlingen, bijvoorbeeld zesdejaars voor eerstejaars. Zij zijn hun begeleiders en maken hen wegwijs in de school. Dat vergt van de begeleiders niet zoveel competenties: gewoon een normaal sociaal bewustzijn en gedrag. Een andere versie zijn de vertrouwensleerlingen. Die groep biedt een luisterend oor aan de andere leerlingen van de school, over huiswerkproblemen, niet goed in het vel voelen, eventueel conflictsituaties. Daartoe moeten ze getraind worden in gesprekstechnieken, maar ook in de grenzen van wat ze aankunnen. Een volgende vorm zijn de leerlingenbemiddelaars, als

neutrale partij in een conflictsituatie. Zij proberen ervoor te zorgen dat beide partijen zelf tot een oplossing komen. Dat vergt een doorgedreven training in luisteren, bemiddelen en weten wanneer door te verwijzen. Op veel scholen is er een mengvorm van deze systemen, die best past bij de identiteit van de school.

Om een project slaagkansen te bieden moeten, volgens het Knosterschema, leerlingen zelf het belang inzien van het project en er een visie op hebben. Als die voorwaarden niet vervuld zijn, kan er verwarring en weerstand zijn. Eens de leerlingen goesting hebben, moet er een plan komen. Daarin kunnen begeleiders helpen, maar leerlingen moeten het zelf opstellen en uitdragen. Competenties komen voort uit workshops, trainingen, lezingen. De school moet bereid zijn om daar geld en tijd in te investeren. VSK bereikt meer en meer leerlingen en het project kent een steeds groter succes. Dat blijkt uit het stijgende aantal aanwezigen op de Dag van de Conflixer met lezingen, workshops, nevenactiviteiten.

Een duurzame impact is enkel mogelijk indien er voldoende kennisbehoud aanwezig is over de strijd tegen grensoverschrijdend gedrag. Daartoe moeten de leerlingen zelf aan het denken gezet worden. Leerlingen onderling kennis laten uitwisselen, professionals betrekken en de volledige steun van de school genieten, zijn andere voorwaarden om kennis en project niet na enkele jaren verloren te laten gaan. Een meldpunt, neutraal en laagdrempelig, vindt VSK een goed idee, maar een Vlaams meldpunt is niet laagdrempelig. Voor een jongere is dat intimiderend. Hij wendt zich liever tot iemand in zijn eigen, veilige omgeving. Initiatieven als de CLB-chat en Awel zijn wel laagdrempelig. Daarin mag best worden geïnvesteerd, maar de schoolomgeving is nog steeds de beste en meest laagdrempelige plaats voor een meldpunt.

Dat de aanpak van grensoverschrijdend gedrag niet aan bod komt in de leerkrachtenopleiding, is een gemiste kans. Taboes als sexting of gedrag waar een leerling zich niet comfortabel bij voelt, moeten bespreekbaar zijn. Een leerkracht kan daar de eerste aanzet toe geven, ook als een manier om leerlingen aan te zetten zich daarover een mening te vormen. Als verantwoordelijke voor seksuele en relationele vorming bij VSK en op zijn school, merkt Robrecht De Baere dat taboes voortgang in de weg staan. Leerkrachten moeten daarover worden gevormd en mogen dergelijke onderwerpen niet stigmatiserend aanbrengen. Anders kunnen leerlingen er zelf geen normen en waarden over ontwikkelen.

4. Conny Devolder, Marlies Van Guyse, Omer Van den Bergh en Godelieve Laureys, over het charter Grensoverschrijdend Gedrag van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR)

Conny Devolder is blij dat het verhaal van de VLUHR spoort met de visie van de VVS. Grensoverschrijdend gedrag is een maatschappijbreed thema. Ook het hoger onderwijs bleef niet gespaard van incidenten. Hogescholen en universiteiten willen het glashelder maken dat ze geen grensoverschrijdend gedrag tolereren en dat ze klachten en de opvolging daarvan ernstig nemen. De hogeronderwijsinstellingen beschikken al over een aantal procedures om hiermee om te gaan, conform de wettelijke bepalingen. De praktijk leert echter dat er nog ruimte is voor optimalisatie. Naast de invalshoek van procedures, de institutionele benadering en dergelijke, zijn ook de cultuur en de duurzame sensibilisering belangrijk. Het is van primordiaal belang voort te bouwen aan een cultuur die grensoverschrijdend gedrag tegengaat. Daarin past het charter Grensoverschrijdend Gedrag dat op 21 maart 2018 is ondertekend door zowel de VLIR als de VLHORA.

Het charter is een gezamenlijke engagementsverklaring van universiteiten en hogescholen voor het versterken van het beleid van hogeronderwijsinstellingen. Het charter is voorbereid door een gezamenlijke VLIR-VLHORA werkgroep die er gekomen is onder impuls van de minister van Onderwijs. Minister Hilde Crevits heeft immers aan de VLUHR gevraagd om een handleiding uit te werken met richtlijnen met het oog op het voorkomen van en omgaan met grensoverschrijdend gedrag. In die werkgroep zaten ombuds- en vertrouwenspersonen van de hogescholen en de universiteiten, personeelsdirecteurs, experts gender en beleidsmedewerkers van de koepelorganisaties. De spreker zat, als toenmalig beleidsmedewerker van de VLIR, de werkgroep voor.

De uitgangspunten van die werkgroep zitten vervat in de preambule bij het charter.

Ten eerste heeft de werkgroep ervoor geopteerd om grensoverschrijdend gedrag breed te definiëren. Tegelijk vraagt het charter specifieke aandacht voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en om de drempel te verlagen om dit gedrag te melden. Het betreft hier immers emotioneel complexe situaties.

Het tweede uitgangspunt is dat elke ervaring van grensoverschrijdend gedrag serieus moet worden genomen. De werkgroep heeft er daarom voor gekozen het juridische perspectief zo weinig mogelijk in te brengen en grensoverschrijdend gedrag in eerste instantie te definiëren vanuit de subjectieve beleving. Ten derde sprak de werkgroep zich uit voor een integrale aanpak, een beleid dat zich richt tot studenten en personeel, en dat verder opengetrokken kan worden tot alle partijen die in contact komen met de hogeronderwijsinstelling, zoals bijvoorbeeld bezoekers. Tot slot wordt de focus sterk gelegd op voorkoming, begeleiding en hulpverlening. Het beleid is dus in eerste instantie preventiegericht en streeft verder naar een oplossingsgerichte en zo mogelijk herstelbevorderende aanpak.

Door de ondertekening van het charter verklaren de rectoren van de universiteiten en de algemeen directeurs van de hogescholen verder te zullen werken aan een duurzaam beleid inzake grensoverschrijdend gedrag. Het charter omvat tien generische instructies die nuttig of nodig zijn om het beleid te versterken. De instellingen zullen die principes autonoom en op maat van de instelling uitwerken.

4.1. Preventie van grensoverschrijdend gedrag en bespreekbaar maken van het thema

Marlies Van Guyse licht het eerste principe toe van het charter Grensoverschrijdend Gedrag: preventie en bespreekbaar maken van het thema. Daar het overal kan voorkomen, is een instellingsbrede aanpak nodig, met respect voor persoonlijke waardigheid en integriteit, een zorgzame betrokkenheid en een attitude van openheid en vertrouwen. De instellingen nemen dat engagement in nauw overleg met de studentenvertegenwoordiging, zoals ook gevraagd door de VVS. Een voorbeeld van preventie is de genderactie van het team Studentenvoorzieningen LUCA School of Arts, met als titel #nolabel. Ook de andere diensten van de hogeschool en de studenten werkten daaraan mee. LUCA heeft als hogeschool geen middelen om wetenschappelijk onderzoek over dit onderwerp te ontwikkelen, maar toch is de actie zo positief onthaald dat de studenten ze genomineerd hebben voor de Çavaria Awards.

4.2. Streven naar vergelijkbare behandeling van alle groepen betrokken bij grensoverschrijdend gedrag

Omer Van den Bergh licht het tweede generische principe toe, namelijk het streven naar vergelijkbare behandeling van alle groepen betrokken bij

grensoverschrijdend gedrag. Dat principe lijkt evident, maar de wetgeving maakt het in de praktijk brengen daarvan niet gemakkelijk. Studenten en personeel zijn voor de wetgever immers verschillende categorieën. Voor verplichtingen en instructies over het omgaan met grensoverschrijdend gedrag, beschouwt de federale wetgever studenten voor een hogeronderwijsinstelling daarbij als derden. Dat is vergelijkbaar met bijvoorbeeld een leverancier aan een bedrijf. De werkgroep vraagt echter dat instellingen, om redenen van helderheid en efficiëntie, zoveel mogelijk dezelfde procedures hanteren voor studenten en personeel. Het blijft jammer dat de federale en regionale overheden niet met elkaar praten om het instellingen gemakkelijker te maken iedereen gelijk te behandelen.

4.3. Duidelijke communicatie, laagdrempelig meldpunt

Wie met grensoverschrijdend gedrag geconfronteerd wordt, aarzelt vaak om dat te melden. Dat die persoon op dat moment nog moet zoeken hoe te melden en welke gevolgen dat heeft, verkleint de kans dat hij eraan begint. Instellingen kunnen zelf bepalen of het meldpunt lokaal of centraal is.

4.4. Neutraal meldpunt

Het meldpunt dient voorts neutraal te zijn, waarmee bedoeld wordt dat de vertrouwens- of ombudspersoon vrij kan functioneren. Omer Van den Bergh is als centrale vertrouwens- en ombudspersoon van KU Leuven rechtstreeks toegevoegd aan het rectoraat en is niemand verantwoording verschuldigd. Hij kan alle informatie opvragen die hij nodig heeft en hoeft niet toe te lichten waarvoor hij die nodig heeft. Hij kan ook vragen om gehoord te worden door of informatie te verlenen aan alle commissies of instanties. Hij heeft geheimhoudingsplicht waardoor hij door niemand kan worden verplicht vertrouwelijke informatie te delen. De federale overheid vraagt instellingen om een centrale vertrouwenspersoon te hebben, de Vlaamse onderwijsadministratie vraagt dat ze een ombudspersoon aanstellen. In de KU Leuven zijn beide functies verenigd in één persoon, wat in de praktijk goed werkt omwille van de overlap in problematiek en bevoegdheden, maar procedureel niet altijd eenvoudig is omwille van weinig afstemming tussen de federale en regionale regelgeving.

4.5. Begeleiding naar externe kanalen

Marlies Van Guyse vervolgt met het vijfde generische principe, de begeleiding naar externe kanalen. Wie dat wenst, kan een beroep doen op onafhankelijke experts en instanties buiten de hogeronderwijsinstelling. Een mooi voorbeeld is grenslijn.be van de Vlaamse Regering. De website bundelt informatie over allerlei grensoverschrijdend gedrag. In eerste instantie is de informatie gericht op professionals en vrijwilligers. Ook hogeronderwijsinstellingen kunnen er informatie vinden zodat ze op een goede manier kunnen begeleiden naar externe kanalen. UGent verwijst naar het SASSY-platform, Sharing Academic Sexism Stories with You. VIVES verwijst naar Tele-Onthaal en het meldpunt voor Geweld en Misbruik. KU Leuven werkt nauw samen met experts van CAW. Verder zijn alle instellingen aangesloten bij een externe preventiedienst.

4.6. Infrastructuur van de interne hulp en begeleiding

De zesde generische instructie stelt dat elk meldpunt moet kunnen doorverwijzen of een beroep doen op een interne hulpverlening en begeleiding die backoffice in universiteiten en hogescholen aanwezig is, en die een professionele omkadering garandeert. Zo werkt de Universitaire Campus Hogeschool Leuven-Limburg met een zorgcontinuüm dat breed gedragen is binnen de hogeschool, en waarin vermeld wordt waar welke studenten terecht kunnen.

4.7. Coördinatie van het hulpverleningstraject op het niveau van de individuele klacht

Elke universiteit en hogeschool maakt een draaiboek waarin de verschillende stappen van het interventie- en hulpverleningstraject en de coördinatie ervan worden beschreven. Zo kan er bij elke klacht een casemanager of een zorgteam aangesteld worden. Zo kan eventueel vlot worden doorverwezen naar gespecialiseerde begeleiding. Uiteraard moeten hierbij de deontologische en juridische regels gerespecteerd worden. De Vrije Universiteit Brussel expliciteert die procedure heel duidelijk op de website van het meldpunt.

4.8. Remediëren, oplossingsgericht en zo mogelijk herstelbevorderend

Godelieve Laureys deelt mee dat het achtste punt aandacht vraagt voor een oplossingsgerichte en remediërende aanpak. Vaak kan er gericht worden gewerkt aan herstel van de verstoorde harmonie. Een daad van grensoverschrijdend gedrag kan bijvoorbeeld eenmalig zijn, de aanklacht kan onterecht of niet duidelijk aantoonbaar zijn, de dader kan schuldbewust zijn, waardoor bemiddeling en opvolging kan volstaan om de situatie opnieuw harmonieus te maken. Om een goed beleid in te voeren of te bestendigen – heel wat instellingen leveren immers al goed werk – is het nodig een meldingsprocedure uit de sfeer van argwaan en verdachtmaking te halen. Uiteraard moet er aan ernstige feiten op passende, zo nodig juridische wijze gevolg gegeven worden. Maar dat mag de drempel niet verhogen. Het gaat erom de rechten van de melder te garanderen, hem passende hulp te bieden, maar ook de rechten en integriteit van de aangeklaagde te vrijwaren. Wie aangeklaagd wordt, is immers niet bij voorbaat schuldig. Beide partijen worden gehoord. Bemiddeling en oplossingsgericht werken genieten de voorkeur. De relatie tussen student en docent is hiërarchisch maar ook tussen personeel bestaat er hiërarchie, ook al is de bedrijfscultuur vlak. Stigmatisering of een ongewenst grote impact moet worden vermeden, vooral bij onterechte, vermeende of niet duidelijk aantoonbare gedragingen, zowel in het belang van de melder als de beklaagde. Dit neemt niet weg dat tuchtcommissies en strafprocedures in een aantal gevallen wel degelijk noodzakelijk zijn en dat ook hierover duidelijk moet worden gecommuniceerd.

4.9. Communicatie met de pers

In de communicatie met de pers dient een instelling transparant te zijn. De werkgroep verworpt elke vorm van doofpottencultuur, maar waarschuwt ook voor de nefaste gevolgen van het uitvergroten van de feiten of het voorbarig in de media brengen. De werkgroep heeft het idee van een memorandum met de pers verworpen uit vrees dat dat als een poging tot afscherming zou worden gezien. Anderzijds is het een element van zorg voor personeel en studenten om erover te waken dat ook andere instanties respectvol met dergelijke aangelegenheden omspringen.

4.10. Monitoring op organisatieniveau

Het laatste element hoort bij de interne kwaliteitsbewaking en -zorg en is een element van duurzame sensibilisering, namelijk de monitoring op organisatieniveau. Dat kan met een geanonimiseerd register van klachten en meldingen in een matrix met de genomen maatregelen. Doel is te kunnen rapporteren aan bestuursorganen, maar ook in het jaarverslag. In het kader van de preventie op het werk wordt er al een dergelijk register van werkongevallen gemaakt. Het register is belangrijk omdat het de omvang van het probleem duidelijk maakt, en ervoor zorgt dat de instelling het probleem niet uit de weg gaat. Professionaliseringscursussen kunnen docenten bewust maken van het bestaan van het

probleem van grensoverschrijdend gedrag. Het register kan daar een element van zijn.

II. Vragen van de commissieleden

1. Ann Brusseel

Ann Brusseel wijst de sprekers erop dat niet alleen de minister pluimen verdient. De problematiek werd immers aangekaart door parlementsleden: Tine Soens en zijzelf. Andere parlementsleden drongen eveneens aan op oplossingen. Deze problematiek stond niet in het regeerakkoord of de beleidsnota. Ze zal de gesignaleerde technisch-juridische problemen in verband met de federale wetgeving, zeker met de Open Vld-kamerfractie bespreken.

Seksisme en vernedering zitten diep ingebed in de studentencultuur. Studenten-dopen zijn daarvan het voorbeeld bij uitstek. Ook affiches waarop studentenverenigingen activiteiten aankondigen, zijn vaak seksistisch, zoals de Grab-them-by-the-pussy-TD. Studenten durven, om redenen van peerpressure, niets melden. Als uitwassen in de media aangeklaagd worden, bijvoorbeeld de schachtenontvangsten van de studiekring Solvay, noemen universiteiten het niet hun verantwoordelijkheid, maar die van de studenten. Studenten verantwoordelijkheid geven is goed, maar het is ook nodig onder ogen te zien dat er een cultuur is waarin machogedrag gedijt. De repliek van de Solvaykring was dat het leven soms hard is en dat studenten erop moeten worden voorbereid. Dat was ooit het argument voor een pedagogische tik, maar de beschaving is ervan afgestapt, dus kan dat aan de universiteiten ook. Het is goed dat de rectoren het charter ondertekenen, maar hoe hebben ze de studentenverenigingen, die het charter niet ondertekenen, aan het denken en veranderen gezet? Duurzaam sensibiliseren is goed, maar biedt geen garanties op een snelle verandering. Het charter gaat vooral over niet-structureel grensoverschrijdend gedrag van één slachtoffer en één dader. Maar vaak gaat het om openbaar gedrag in groep, verankerd in een cultuur. Hoe zal dat aangepakt worden?

2. Lionel Bajart

Lionel Bajart wil weten of CLB's ook gevraagd worden om seksuele opvoeding te ondersteunen. Kunnen leerkrachten en ouders daarvoor bij het CLB terecht? Of is het vraaggestuurd beleid louter reactief? Bij geweld op school staan directies niet te springen om politie in te schakelen. Is dat ook zo bij seksueel grensoverschrijdend gedrag? Nemen de CLB's dan zelf contact op met de politie?

Er is al beleid tegen grensoverschrijdend gedrag in het onderwijs. In het hoger onderwijs wordt dat nu concreter, maar stroomt dat al door naar leerlingen en studenten? Worden zij erbij betrokken? Blijft de drempel om hulp te zoeken niet te hoog, zeker voor minderjarigen? Hoe vaak hebben leerlingen contact met het CLB? Is het voor leerlingen duidelijk dat ze met vragen over grensoverschrijdend gedrag terecht kunnen bij het CLB of andere organisaties? Sensoa en andere experts wijzen erop dat seksuele opvoeding niet ver genoeg gaat. Volgens hen moet er meer aandacht gaan naar relationele aspecten en het kennen, stellen en respecteren van grenzen.

3. Imade Annouri

Imade Annouri beseft dat CLB's moeilijk werk verrichten. Het is niet gemakkelijk om gedrag te inventariseren dat vluchtig en moeilijk af te bakenen is, maar toch zijn die cijfers nodig voor een goed beleid en verder onderzoek. Voor de zo nodige cultuuromslag moeten seksualiteit, de beleving van het eigen lichaam en

grenzen leren stellen, van jongs af aan bespreekbaar worden gemaakt. Heeft het CLB daar een rol in te spelen? Zo ja, hoe doet het dat nu al?

Hoeveel CLB-medewerkers hebben aan An Victoir – als aanspreekpunt van haar net – vragen gesteld over grensoverschrijdend gedrag? Zijn die vragen de laatste maanden toegenomen? Zeggen mensen het moeilijk te vinden met haar contact op te nemen? Werd er reeds eerder een enquête over grensoverschrijdend gedrag door CLB-medewerkers afgenomen? Zal dat voortaan op geregelde tijdstippen gebeuren?

De VVS drong terecht aan op meer onderzoek. Zijn studentenverenigingen en studenten zelf ook vragende partij voor dergelijke onderzoeken? Nemen zij daartoe initiatieven? Stimuleert de VVS de studenten daartoe? De beoordeling of bepaald gedrag een grens overschrijdt, is inderdaad subjectief. Daarom is het belangrijk de zaken bespreekbaar te maken. Nemen studentenverenigingen daar initiatieven voor? Laagdrempelige meldpunten zijn zeker nodig, maar in het buitenland blijkt dat geen garantie te zijn dat meer mensen hun weg ernaar vinden. Dat vergt waakzaamheid.

De Confluxers is zo'n mooi project omdat het de zaken bespreekbaar maakt. Het project wordt niet opgestart als leerlingen het niet nodig vinden. Komt dat omdat de school in kwestie er zelf al voldoende aan deed? Of omdat het probleem gewoon weggevaagd wordt? Een Vlaams meldpunt is voor VSK te intimiderend. Waar stappen jongeren dan nu heen als ze vragen of twijfels hebben?

Een cultuur scheppen die grensoverschrijdend gedrag tegengaat, is een titanenwerk. Het plan van de VLUHR oogt mooi op papier. Er wordt reeds veel hulp aangeboden, onder andere voor studeren, bij psychische problemen, bij financiële problemen en bij studiekeuzes, maar studenten blijven het moeilijk vinden er een beroep op te doen. De drempel is te hoog, het zelfvertrouwen of het zelfinzicht te klein. Grensoverschrijdend gedrag aanklagen is dan nog een veel grotere stap. Laagdrempelig werken klinkt mooi, maar hoe dat concreet maken?

Ook een neutraal meldpunt heeft een machtspositie en moet dus gecontroleerd worden. Hoe gebeurt dat? Is die controle transparant? Het is een goede zaak dat niet alleen het beleid, maar ook de geanonimiseerde casussen gemonitord worden. Hopelijk gebeurt dat jaarlijks en wordt er openlijk over bericht.

4. Tine Soens

Tine Soens wijst op de vele parlementaire vragen over grensoverschrijdend gedrag. Het charter Grensoverschrijdend Gedrag is een stap in de goede richting en verdient alle vertrouwen, maar het is afwachten hoe het goed in de praktijk kan worden omgezet. Daarbij is een goede monitoring nodig.

Dat het charter algemeen voor alle hogeronderwijsinstellingen geldt, maakt dat een klacht uniform wordt behandeld. Elke hogeronderwijsinstelling heeft ondertussen al een meldpunt, maar studenten en docenten weten niet altijd dat ze er ook terechtkunnen voor grensoverschrijdend gedrag. Vrees voor repercussies voor verdere studies en carrière is een hinderpaal om te melden. Enige tijd geleden gaf de UGent specifieke aanbevelingen. Op sommige kwam kritiek, maar andere zijn heel goed. In hoeverre is daarmee rekening gehouden in het charter? Er is in elk geval nood aan een echte cultuurwijziging en een betere bespreekbaarheid van het thema. In hoeverre is de VVS betrokken bij het charter? Hoe ziet de vereniging de concrete betrokkenheid van de studenten waarvoor zij pleit? Maakt het thema al deel uit van de lerarenopleiding?

5. Bert Moyaers

Bert Moyaers vraagt hoe de twee nieuwe onderwijsdoelen – competenties inzake emotioneel bewustzijn en geestelijke en emotionele gezondheid op geestelijk en lichamelijk vlak, en sociaal-relatieve competenties – best concreet gemaakt worden. Voorts informeert hij hoe het vlaggensysteem tot bij de leerlingen zelf geraakt. Het komt er immers op aan hen te leren wat grensoverschrijdend gedrag is en wat niet. Vaak worden zaken niet gemeld uit onwetendheid, en beseffen slachtoffers pas jaren later wat hen overkomen is. Het CLB en de scholierenkoepel pleiten voor professionalisering, door het vlaggensysteem in de lerarenopleiding en in opleidingen voor CLB-medewerkers op te nemen. Maar hoe komt het bij de leerlingen? In welke lessen? Krijgen leerkrachten er tijd voor? Of wordt het gewoon in een projectdag geduwd?

6. Koen Daniëls

Koen Daniëls merkt dat de relaties tussen leerlingen of studenten onderling meer aandacht krijgen dan de relatie leerling-leerkracht, student-prof/assistent of doctoraatstudent-prof. Wie een werknemersstatuut heeft, zoals een doctoraatstudent, kan terecht bij het comité voor bescherming en preventie op het werk. Maar waar moeten leerlingen en studenten terecht? Een CLB-medewerker die een goed contact heeft en samenwerkt met de leerkrachten, wordt door heel wat leerlingen allicht niet als een veilige vertrouwenspersoon gezien. Hoe wordt dit in scholen en hogeronderwijsinstellingen aangepakt? Hoe zien de scholieren en studenten dat zelf?

Registratie is inderdaad moeilijk, aangezien het gedrag niet altijd duidelijk te kwalificeren is. Is het zinvol grensoverschrijdend gedrag als een apart segment te registreren in het CLB-LARS-systeem, al dan niet met een onderscheid tussen meldingen over gedrag onder leerlingen en tussen leerling en leerkracht?

Grensoverschrijdend gedrag komt vaker in de media en is daardoor beter bespreekbaar. Helaas is er ook een keerzijde. Zo waren er twee recente klachten van leerlingen tegen leraars, waarbij die uiteraard preventief geschorst werden en het gerucht als een lopend vuurtje rondging, terwijl er na onderzoek bleek dat er niets aan de hand was. In het ene geval was het een uit de hand gelopen grap, met zeer verstrekkende gevolgen. In het andere geval was het een afrekening van de leerling. Een en ander is rechtgezet, maar het kwaad was geschied. Hoe kunnen in de actieplannen maatregelen worden gevoegd om de gegrondheid van een klacht in een vroeg stadium te beoordelen, zonder de getuigenis in twijfel te trekken?

Charters en preambules zijn fantastisch, maar wat zal er concreet gebeuren en wie zal de bepalingen uitvoeren? Er is al veel: Awel vzw, CLB, vertrouwenspersoon, ombudsdienst, klastitularis, directeur, externe dienst Preventie en Bescherming op het werk, en de Confixers. Maar toch lukt het niet altijd om signalen te capteren. Het klopt ook dat scholen door tijdsgebrek soms gewoon een themadag organiseren en dan de eindterm afvinken. Maar wat in de eindtermen staat, zijn slechts minimumdoelen.

Het decreet Leerlingenbegeleiding gaat enkel over het basis- en het secundair onderwijs. Het zou goed zijn als het hoger onderwijs dezelfde definities hanteert.

7. Miranda Van Eetvelde

Miranda Van Eetvelde vraagt hoe omgegaan wordt met het spanningsveld tussen het aangifterecht en het beroepsgeheim. Zijn daar uitgewerkte afspraken over die als richtlijn kunnen dienen? Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor het beleid.

Welke bijkomende richtlijnen zijn mogelijk? Is er een vaste procedure nodig? Zijn er gelijkaardige problemen in het buitengewoon onderwijs? Zou het beter zijn dat scholen gevallen melden bij de inspectie? Volgen de Confixers de meldingen verder op en bieden ze dus een vorm van nazorg? Tot wie kunnen de Confixers zich wenden voor advies?

8. Peter Wouters

Peter Wouters informeert of er zich veel leerkrachten inschrijven voor nascholingen, onder meer over het vlaggensysteem. Of volgen ze die enkel als ze deel uitmaken van een pedagogische studiedag? Maken CLB-medewerkers bij grensoverschrijdend en vooral seksueel grensoverschrijdend gedrag gebruik van hun meldingsplicht?

De VVS heeft het vooral over de verhoudingen tussen studenten onderling. Zijn er ook meldingen over de verhouding student-docent? Wijst de VLUHR door naar 1712? En wanneer wordt er doorverwezen naar het parket? De opvolging van een strafbaar feit mag zich niet beperken tot een goeie babbel binnenskamers.

Zijn de vertegenwoordigers van de scholieren en studenten allemaal vrijwilligers?

In de opleidingen tot leerkracht wordt weinig of geen aandacht besteed aan het bespreekbaar maken van grensoverschrijdend gedrag en aan het vlaggensysteem. Dat kan beter.

9. Katrien Schryvers

Katrien Schryvers acht de problematiek van grensoverschrijdend gedrag bespreekbaarder dan vroeger, vooral omdat het thema actueler geworden is. Zijn er sindsdien meer meldingen?

Met leerlingen, ouders, scholen en medewerkers hebben de CLB's niet iedereen gevat die in een school werkt. Krijgen ze ook vragen over directies en leerkrachten? En hoe pakken ze dit aan?

Hoe zorgen de Confixers voor continuïteit in het project? Het zijn immers leerlingen zelf die instaan voor de begeleiding en bemiddeling. Hoe worden expertise en ervaringen gedeeld en voortgezet?

III. Antwoorden van de sprekers

1. An Victoir

An Victoir ontkent dat het CLB enkel reactief en vraaggestuurd zou handelen. Als onderdeel van het zorgcontinuüm zorgt het ook voor preventie. De school is echter de eerste actor. Het CLB signaleert problemen en denkt mee over mogelijke acties, maar verwacht dat de school het initiatief neemt, iets wat de scholen zelf ook willen. Dat hoort immers tot hun corebusiness: goed onderwijs in een goed schoolklimaat. Voor seksuele opvoeding worden de centra nog geregeld gevraagd, maar ze zien dat nu als een onderdeel van een leertraject en begeleiden de leerkrachten. Ze nemen niet langer de les van ze over. Eenmalige interventies kunnen immers kennis bijbrengen maar geen vaardigheden. Relationele en seksuele vorming gebeurt maar voor één kwart in de les, de rest van het leerproces gebeurt informeel. Op de speelplaats zijn er geen CLB'ers aanwezig, maar wel een leerkracht om dat in goede banen te leiden.

Ook in het decreet Leerlingenbegeleiding blijkt het dubbele werkingsspoor van de CLB's: ingaan op vragen en helpen om het schoolbeleid vorm te geven op het vlak van onderwijs en zorg, en preventieve acties met inhoudelijke expertise ondersteunen. Af en toe wordt een school ook aangespoord om op een bepaald vlak actie te ondernemen.

Het CLB heeft in eerste instantie een hulpverlenersrelatie met de leerling als cliënt, die zowel dader als slachtoffer kan zijn. Om die reden moet het omzichtig omspringen met de meldingsplicht. Voor omgang met daders zijn er procedures. Als een CLB-medewerker echter getuige is van een strafbaar feit, moet hij dat, als elke goede Belg, melden. Voor het overige geldt het beroepsgeheim. De medewerker tracht een vertrouwensband op te bouwen met de leerling. Eventueel wordt die aangemoedigd en ondersteund om zelf te melden. Alle netten hebben een juridische dienst met protocollen en richtlijnen over het spreekrecht en de spreekplicht van de medewerkers, waarin duidelijk gemaakt is hoe omgang met grensoverschrijdend gedrag kan worden gecombineerd met het beroepsgeheim. Elk geval is een dilemma, maar steeds primeert het belang van de leerling. Als er signalen zijn, bijvoorbeeld bloeditstoringen in alle kleuren, dus niet van één keertje te vallen, zal de medewerker in eerste instantie praten, met de leerling en met de ouders. Voor misbruik werkt het CLB samen met de Integrale Jeugdhulp.

Cijfers zijn een krachtige motor om iets in gang te steken, maar het klopt dat het niet gemakkelijk is ze te verzamelen. Het is daarbij belangrijk vooraf het doel van de dataverzameling te bepalen. Als het bijvoorbeeld de bedoeling is de zware gevallen van grensoverschrijdend gedrag in kaart te brengen, moet dit goed omschreven zijn. Het CLB en de school kunnen enkel apart registreren welke vragen ze krijgen en wat ze ermee doen. Afhankelijk van het doel kunnen de databases dan gecombineerd worden. Data verzamelen is tijdrovend, daarom moet er zuinig met grootse dataregistratie omgesprongen worden.

Naast aanspreekpersoon Integriteit leidt An Victoir ook CLB-medewerkers op in het vlaggensysteem. Tijdens de opleidingen leggen de medewerkers casussen voor aan haar, en aan elkaar. Tijdens de opleidingen kreeg ze vragen van 107 personen, maar als aanspreekpersoon vorig jaar maar van 2 personen.

De welzijnsenquête bij de CLB-medewerkers wordt als een nulmeting beschouwd. De volgende monitoringsmomenten zullen om de 3 à 4 jaar worden gehouden.

An Victoir is geen voorstander van eenmalige aandachtsmomenten voor het vlaggensysteem. Scholen evenmin, omdat ze weten dat dat niet werkt. Om leerlingen bewust te maken, heeft Sensoa enkele werkwijzen ontwikkeld waar het vlaggensysteem zit ingebakken. Dat hoort tot de taak van de school, ondersteund door de pedagogische begeleidingsdienst. Door eensgezind de taal van het vlaggensysteem te spreken, dus zowel leerkracht, leerlingbegeleider als CLB'er, geraakt het referentiekader tot bij de leerling. Ze hoeven niet te denken in groenevlag- of rodevlaggedrag, maar wel weten dat hun gedrag consequenties heeft en dat ze gedrag zelf moeten bepalen en niet door anderen laten afdwingen. Afhankelijk van het doel van data, valt een apart registratiesegment in LARS te overwegen. De opleidingen over het vlaggensysteem worden goed gevolgd door CLB'ers. Hoe dat met leerkrachten gesteld is, moet bij de pedagogische begeleidingsdiensten worden nagevraagd.

Sinds #Metoo is het aantal meldingen niet gestegen, maar misschien komt dat nog. Als preventie goed is, komen er in eerste instantie meer meldingen omdat mensen eindelijk durven zeggen waar ze al jaren mee zitten. De tijd is rijp voor een echte mentaliteitswijziging.

2. Serhat Yildirim

Serhat Yildirim wijst op de ontegensprekelijke machtsrelatie tussen de schachten en de doopmeesters. Uitwassen moeten worden aangepakt. De studentensteden hebben charters, waaraan de studentenverenigingen zich dienen te houden. Dat neemt niet weg dat seksisme in het kringleven aanwezig is. Instellingen moeten ook zelf, samen met de studenten, charters opstellen. Dat volstaat echter niet. Ze moeten ook in de praktijk van leer trekken tegen misbruik en machogedrag. Er is bijvoorbeeld geen bezwaar tegen studentendopen indien ze op een menswaardige en respectvolle manier verlopen.

De vertegenwoordigers van studenten zijn allemaal vrijwilligers. De VVS heeft zitting in raden en commissies en geeft de bevindingen door aan de lokale studentenraden, die het aanbrengen bij hun universiteit, hogeschool of hbo5-opleiding. VVS vreest echter dat de informatie slechts beperkt doorstroomt tot bij de individuele student. De VVS is niet meer dan een tussenpersoon. De studentensteden en de instellingen hebben een eigen cultuur. Dat bewijst nog maar eens hoe belangrijk het is om de lokale studentenraden te betrekken en te ondersteunen. De VLIR en de Vlor hebben de VVS goed geïnformeerd over de stand van het overleg over dit onderwerp. Voor die goede samenwerking is de VVS dankbaar.

Studenten steunen verder onderzoek, zodat zij samen met de beleidsmakers weten wat er gaande is in de maatschappij. Maar het zou spijtig zijn indien de belangrijkste conclusie van dit parlementaire werk zou zijn dat er te weinig onderzoek is. In de lokale studentenraden en de instellingen is het onderwerp bespreekbaar, maar de spreker gelooft niet in een Vlaams meldpunt. Bepaalde studentenkringen hebben werkgroepen opgericht om problemen aan te pakken. Het zijn dus niet enkel feestgangers die straten onveilig maken. Ze trachten ook een maatschappelijke rol te vervullen, zoals bijvoorbeeld de acties voor de Warmste Week.

Over het grensoverschrijdende gedrag tussen studenten zijn er geen cijfers. Ook over de gevallen tussen docent en student beschikt de VVS over weinig informatie. Bij visitatiecommissies kunnen problemen met docenten gemeld worden, maar studenten zullen die stap niet snel zetten. Een neutraal meldpunt is dus zinvol. Dat kan dan de cijfers leveren. De VVS is tot slot blij met de charters, die de problemen bespreekbaar maken.

3. Robrecht De Baere

Robrecht De Baere vreest dat ook scholieren te weinig informatie hebben over grensoverschrijdend gedrag en de meldpunten. Relationele en seksuele vorming is in het secundair onderwijs vooral wetenschappelijk en technisch van aard. Hoe omgaan met grensoverschrijdend gedrag komt niet aan bod. Daarnaast wordt onderzoek gevoerd.

Hoe kunnen in de actieplannen maatregelen worden gevoegd om de gegrondheid van een klacht in een vroeg stadium te beoordelen, zonder de getuigenis in twijfel te trekken?

Elke leerling die een melding doet van grensoverschrijdend gedrag, wordt door VSK serieus genomen. Er mag geen sfeer gecreëerd worden waarin men uitgaat van het feit dat de leerling de leraar misschien wil zwartmaken en dat de klacht ongegrond zou zijn. Dit is nefast voor een cultuur waarin leerlingen zaken durven melden. Valse beschuldigingen zijn erg zeldzaam en de focus moet hier niet op liggen. Leerlingen moeten geloofd worden als ze iets melden.

Dat er geen Confixers op een school komen, kan zijn omdat de school al een eigen initiatief neemt. VSK geeft dan enkel wat tips en begeleiding, workshops zijn niet meer nodig. Helaas zijn er ook scholen waar het bestuur niet openstaat voor dergelijke initiatieven.

Scholieren wenden zich met hun problemen voornamelijk tot leeftijdsgenoten. Als de sfeer goed is, vertellen ze het soms in de klas. Als dat niet mogelijk is, gaan ze online chatplatformen zoals van het CLB raadplegen. Niet alleen wegens de anonimiteit, maar ook omdat deze generatie gewoon is op het internet zijn zegje te doen en antwoorden te vinden.

Peermediation gaat vooral over conflicten onder leerlingen. Voor conflicten in machtsrelaties zijn de online platformen beter geschikt. Ook de jongerenadviescentra houden zich daarmee bezig. Naar die instanties verwijzen Confixers door als ze merken dat de problematiek hun petje te boven gaat, want het is niet de bedoeling dat ze tussenbeide komen in criminele of gewelddadige feiten, of als er volwassenen bij betrokken zijn. Het komt er vooral op aan een klimaat te creëren waarin iedereen zich veilig voelt om te melden, en vooral niet te focussen op spijtige onrechtmatige beschuldigingen.

Hoewel het project groeit, zijn er niet overal Confixers. Bewindvoerders mogen gerust wat meer in dergelijke preventieve projecten investeren. Confixers werkt aan een respectvol schoolklimaat waar incidenten bespreekbaar zijn, maar ook duidelijke grenzen getrokken worden. Nazorg is er inderdaad. Gesprekken blijven lopen zolang de persoon zelf daar behoefte aan heeft. Als de problemen van te grote omvang zijn, wordt de scholier doorverwezen naar andere instanties zoals CLB of leerlingenbegeleiding. Als het gaat om leerproblemen, worden er zaken als bijles gesuggereerd. Er zijn geen cijfers beschikbaar over hoeveel gevallen van grensoverschrijdend gedrag er zijn tussen scholieren onderling en tussen scholier en leerkracht. Conflicten tussen leerling en leerkracht worden doorverwezen. Confixers zijn daar niet voor bevoegd.

Kennisbehoud is nodig om een duurzame impact te hebben. Daarom blijven workshops voor nieuwe vertrouwensleerlingen en bemiddelaars nodig. Met de workshop 'Train de trainer' wordt de begeleider van het Confixerproject geleerd hoe hij het project kan bestendigen, zodat VSK overbodig wordt en de school het project zelfstandig kan onderhouden. Ook scholieren kunnen hun kennis doorgeven. Robrecht De Baere schrijft zelf al zijn ervaringen neer om door te geven aan de volgende generatie Confixers.

4. Marlies Van Guyse

Marlies Van Guyse werkt op vijf campussen: vier Vlaamse, één Brusselse. Op alle locaties is er een goede samenwerking met de betrokken steden om charters op te stellen die studentendopen in goede banen moeten leiden. Als studentenverenigingen gefinancierd worden, worden er ook contacten mee gelegd om te bekijken wat wel en niet door de beugel kan. Studentenverenigingen die niet gefinancierd worden, zijn moeilijker door de instelling te controleren. Dan rest het doopcharter van de stad.

Een jongere die hulp nodig heeft, zoekt die in de eerste plaats bij bekenden, vaak peers, maar ook bij docenten, om hen bij te staan. Op die manier is iedereen een potentieel meldpunt en komt het erop aan de informatie goed te verspreiden. LUCA School of Arts heeft daarover stroomschema's gemaakt die het beter bekend wil maken bij het personeel. Iedereen krijgt nieuwsbrieven, maar de vraag is of iedereen deze leest. Communicatie is belangrijk, maar een mirakeloplossing bestaat niet, ongeacht welke communicatie wordt voorzien. Men kan nooit honderd procent zijn doelpubliek bereiken.

De dienst Studentenvoorzieningen van LUCA stapt zelf naar de studenten en deelt bijvoorbeeld tijdens de examens boterhammen met choco uit. Bij personeelsontmoetingen gaat er aandacht naar psychosociaal welzijn. Verschillende instellingen kijken naar de studentenvoorzieningen om de vertrouwenspersoon voor studenten aan te leveren. Of studentenvoorzieningen de beste vertrouwenspersoon zijn, is nog maar de vraag. Dit is geen decretale opdracht voor de studentenvoorzieningen. Er zijn onafhankelijke diensten nodig die rechtstreeks aan het instellingsbestuur rapporteren.

Het valt op dat mannen moeilijker de weg vinden naar hulp, tenzij online. In het kader van een alcoholpreventieactie zocht het uitsluitend vrouwelijke team van Marlies Van Guyse bijvoorbeeld de externe hulp van een man vanuit Logo-gezond, om zo ook het mannelijk doelpubliek te bereiken. Het blijft dus altijd zoeken. Voorts zijn er juridische aspecten zoals het tuchtonderdeel van het onderwijs- en examenreglement waarmee men rekening moet houden. Naast studenten en docenten kan uiteraard ook administratief-technisch personeel grensoverschrijdend gedrag ondergaan of stellen.

5. Omer Van den Bergh

Omer Van den Bergh heeft heel wat vragen gehoord over hoe de generische principes geïmplementeerd zullen worden, maar hij wijst erop dat het proces om tot een draaiboek en een charter te komen, juist is gebaseerd op de al bestaande praktijk en dat het proces dus net omgekeerd is verlopen. De KU Leuven heeft een coördinatiecomité Psychosociaal Welzijn dat al enkele jaren geleden gestart is met een beleid tegen grensoverschrijdend gedrag voor de hele KU Leuven. Dat heeft tot een beleidsplan met een draaiboek geleid, dat begin 2016 door de academische overheid werd goedgekeurd, dus lang voor #Metoo. Dat draaiboek was een belangrijke inspiratiebron voor de generische principes die werden uitgewerkt in de schoot van de VLIR-VLHORA werkgroep.

De volgende praktische voorbeelden zijn de operationalisering van dat draaiboek. Grensoverschrijdend gedrag is niet louter ad-hocgedrag. Er zijn heel wat structurele aspecten verbonden aan de problematiek. Voor het derde jaar op rij heeft de KU Leuven daarom, samen met de vereniging van studentengroeperingen (LOKO) een actiepunt over grensoverschrijdend gedrag. De universiteit bepaalt niet wat de studentenkringen moeten doen, maar de samenwerking over happenings en over informatiedoorstroming, verloopt vlot. Daarmee is niet elk probleem uit de weg, maar sinds drie jaar wordt er systematisch aan gewerkt in samenwerking met studentenorganisaties. Ook dit jaar zal er een actiepunt aan gewijd worden.

Sinds het meldpunt breed bekendgemaakt is, komen meer meldingen, maar een groot deel van de melders vraagt expliciet om geen actie te ondernemen. Ook dat wijst op een structureel probleem. Daarom wordt momenteel met de directeurs van de onderzoekscholen overlegd om structuurveranderingen te implementeren. Voor doctoraatstudenten bijvoorbeeld, die vaak een één-op-één-afhankelijkheidsrelatie hebben met de promotor, zijn begeleidingscommissies samengesteld. Dat maakt dat ook externen kunnen toekijken op het proces. Eén van de mogelijkheden die overwogen wordt, is dat minstens één keer per jaar een extern lid van de begeleidingscommissie het charter voor de goede samenwerking van de doctoraatstudent en de promotor doorneemt, met het oog op de kwaliteit van de samenwerkingsrelatie.

Omdat doctoraatstudenten zich in een structurele afhankelijkheidsrelatie bevinden en dus niet altijd problemen durven te melden, heeft dit geleid tot het ontwikkelen en aanbieden aan de faculteiten van workshops voor doctoraatstudenten, postdocs enzovoort. Een groot aandeel van de doctoraatstudenten is

afkomstig uit een andere cultuur, wat maakt dat er verschillen zijn in de definitie van grensoverschrijdend gedrag. Er wordt gedacht om die workshops uit te breiden tot studenten, en/of de inhoud ervan met filmpjes te verspreiden via de websites. De bedoeling is hun duidelijk te maken wat ze kunnen doen als ze problemen hebben: hoe breng je dat aan, hoe spreek je erover, welke procedures bestaan er? Op die manieren worden structurele wijzigingen beoogd, maar dat gaat traag. Het komt erop aan bewust te zijn van het probleem en er doelgericht aan te blijven werken. Workshops en goede informatie zijn nodig, maar volstaan niet voor een cultuuromslag. Daarvoor moet het ingebed worden in de structurele organisatie. De generische principes moeten hogeronderwijsinstellingen aansporen om over de structuren na te denken.

De KU Leuven telt meer dan 11.000 werknemers en 55.000 studenten. Daarom is er een netwerk van enkele tientallen vertrouwensantennes en ongeveer evenveel doctoraatsombudsen uitgerold. In eerste instantie worden problemen lokaal gedetecteerd en geremedieerd. Als dat niet lukt, wordt er doorgeschakeld naar een hoger niveau. Elke interventie, door elk van de ombudsen of vertrouwenspersonen, wordt geregistreerd in een centrale tool, naar keuze anoniem of niet. Sommigen zijn gehouden aan de geheimhoudingsplicht, anderen aan de discretieplicht. De informatie komt dan bij de centrale vertrouwenspersoon die er een beleidsverslag over maakt dat in het rectoraat en de academische raad besproken wordt. Daaruit worden dan beleidsconclusies getrokken. De KU Leuven heeft dus een coherent systeem waarbij de informatie samengebracht wordt van zowel de vertrouwenspersoon voor studenten, de vertrouwenspersoon voor personeel, als andere betrokkenen. De universiteit heeft cijfers, maar wellicht is er onderrapportering, wat een klassiek probleem is voor elk onderzoek op dit vlak.

Studenten komen niet aan bod in de arbeidswetgeving inzake psychosociaal welzijn die geldt voor universiteiten en hogescholen als werkgevers. In veel gevallen zijn personeel en student echter samen betrokken. De KU Leuven heeft getracht procedures te aligneren en op dezelfde manier met klachten om te gaan: ongeacht het statuut van de melder wordt een casemanager en een zorgteam samengesteld om de problemen aan te pakken.

Onterechte beschuldigingen komen inderdaad soms voor. In die gevallen proberen melders vaak om de schade zo groot mogelijk te maken door hun melding aan de grote klok te hangen. Vertrouwenspersonen met ervaring en opleiding voelen sneller als er iets niet pluis is. Het is dus belangrijk dat ook de pers een zekere terughoudendheid in acht neemt.

De KU Leuven gaat uit van de subjectieve definiëring van wat als grensoverschrijdend beleefd wordt. Ze tracht een cultuur van respectvol omgaan met elkaar te installeren in de volledige organisatie. Van zodra een gedrag dermate grensoverschrijdend is dat het juridisch aanklaagbaar is wordt de melder aanbevolen, gestimuleerd en geholpen, om zich tot het gerecht te wenden. Dat is echter voor velen geen evidente stap. Er gaan vaak verschillende begeleidende sessies overheen om mensen zo ver te krijgen.

6. Godelieve Laureys

Godelieve Laureys benadrukt op haar beurt dat het charter eigenlijk gegroeid is uit de praktijken, procedures, aanspreekpuntsystemen en draaiboeken in heel wat instellingen, waaronder het goede praktijkvoorbeeld van de KU Leuven en het draaiboek van de UGent. Ze wijst er ook op dat de situatie en de spreiding van de campussen van hogeronderwijsinstellingen verschillen, waardoor centrale meldpunten soms te ver van de student staan.

Naast de stimulans van de overheid, hebben ook de incidenten en de persaadacht hiervoor het bewustzijn van de problematiek van grensoverschrijdend gedrag in de instellingen verscherpt, en de noodzaak van een generiek charter bespreekbaar gemaakt. Het voordeel van dit charter is dat de koepelorganisaties het beleid aanzwengelen en bewaken, maar ook dat het bewustzijn groeit dat het een gedeelde problematiek is. Het charter is daardoor een versteviging van de vele bestaande acties op het lokale niveau. Dat is de enige plaats waar ze effectief zijn.

Het monitoringsysteem moet dienen om het meldingssysteem en de concrete meldingen in kaart te brengen. Zo wordt er kennis verzameld over gevallen, soorten en typologieën van behandelingen of remediëringstrajecten. Op termijn kunnen universiteiten en hogescholen ook op dat vlak van elkaar leren. In de werkgroep is er even gesproken over een gemeenschappelijk draaiboek. Dat vergde echter een te grote aanpassing aan de goede lokale praktijken, die op maat zijn van de instelling en haar cultuur. Er wordt wel gedacht aan een gemeenschappelijk internetplatform, niet om te melden, maar om te informeren. Dat vergt echter financiering.

7. Conny Devolder

Conny Devolder merkt op dat er bij alle actuele maatschappelijke thema's wordt gekeken naar de lerarenopleiding, zoals bij omgang met diversiteit, met functiebeperkingen en nu met grensoverschrijdend gedrag. Zelf is ze weinig vertrouwd met de inhoud van de opleiding, maar ze neemt de boodschap mee. Ze apprecieert dat de VVS zegt dat VLIR en VLHORA de studenten goed op de hoogte gebracht hebben. Het charter is tussentijds ook bij de studenten getoetst. In het charter staat trouwens uitdrukkelijk het belang van een nauwe betrokkenheid van de studentenvertegenwoordiging.

Katrien SCHRYVERS,
voorzitter

Bert MOYAERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AVG	algemene verordening gegevensbescherming
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
hbo5	hoger beroepsonderwijs 5
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LARS	Leerlingen Activiteiten en Registratie Systeem
Logo	lokaal gezondheidsoverleg)
LOKO	Leuvense Overkoepelende Kringorganisatie
UGent	Universiteit Gent
VCLB	Vrije-CLB-Koepel
VLHORA	Vlaamse Hogescholen Raad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
VLUHR	Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad
VSK	Vlaamse Scholierenkoepel
VVS	Vlaamse Vereniging van Studenten